

Jan Muś

Wyzwania dla słoweńskiej gospodarki pod rządami Roberta Goloba

Nowy rząd Roberta Goloba będzie musiał zmierzyć się ze spadającym tempem rozwoju gospodarczego, wnikającym przede wszystkim z wolnego wzrostu PKB w Niemczech i we Włoszech, tj. na głównych rynkach zbytu słoweńskich produktów. Niskie bezrobocie oraz dobra sytuacja fiskalna pozwalają jednak Golobowi na pewną dozę optymizmu, który wzmocniony zostanie napływem funduszy europejskich. Ich wykorzystanie oraz umiejętna polityka balansowania pomiędzy obniżką podatków dla przedsiębiorców a ostrożnym interwencjonizmem stanowiąc mogą klucz do sukcesu nowego rządu.

Nowy rząd Roberta Goloba ma umiarkowane powody do optymizmu. Raport rządowego Instytutu Analiz Makroekonomicznych i Rozwoju (*Urad RS za Makroekonomske Analize in Razvoj*, UMAR) wskazuje na wolne tempo rozwoju gospodarczego w I kwartale 2022 r. Wynika to przede wszystkim ze spowolnienia gospodarczego u najważniejszych partnerów handlowych Słowenii – Niemiec i Włoch, z rosyjskiej agresji przeciw Ukrainie oraz gwałtownego wzrostu cen energii. Handel zagraniczny stanowi przy tym istotną część gospodarki słoweńskiej. W 2020 r. wartość eksportu stanowiła 77,9% PKB kraju. Aż trzy czwarte handlu (75% eksportu i 77,5% importu) odbywało się z państwami członkowskimi UE.

Handel zagraniczny. Sytuacja międzynarodowa ma znaczący wpływ na przewidywane obniżenie obrotów handlowych Słowenii z zagranicą. Głównymi partnerami eksportowymi Słowenii są Niemcy, Włochy, Chorwacja, Austria i Francja. Według danych Urzędu Statystycznego Republiki Słowenii (SURS) handel towarami wzrósł w I kwartale, choć wolniej niż w poprzednich kwartałach, podczas gdy aktywność w przetwórstwie pozostała na poziomie z poprzedniego kwartału. W I kwartale 2022 r. eksport wzrósł o 21,6% w ujęciu rocznym (osiągając wartość 11,5 mld EUR), a import o 49,1% (13,1 mld EUR). Są to jednak dane relatywne – odnoszące się do „pandemicznego” 2020 r., kiedy gospodarka i handel zagraniczny Słowenii przechodziły kryzys. Obecnie odnotowywane jest spowolnienie aktywności gospodarczej w strefie euro. Prognozy wzrostu PKB dla głównych partnerów handlowych Słowenii są znacznie niższe niż na początku roku. Wzrósł za to poziom ryzyka, wynikający z rosyjskiej agresji przeciwko Ukrainie.

Wobec tejże niepewności MFW zrewidował w kwietniu swoje prognozy dla dwóch głównych partnerów gospodarczych Słowenii o ponad jeden punkt procentowy (do 2,1% dla Niemiec i 2,3% dla Włoch). W praktyce oznacza to, że należy się spodziewać spadku eksportu do tych państw. Dostępne wskaźniki zaufania (PMI, ESI, Ifo) sugerują, że wzrost produkcji przemysłowej ma pozostać umiarkowany na początku II kwartału, podczas gdy w sektorze usług oczekuje się lekkiego wzrostu eksportu. W konsekwencji podwyższonego ryzyka w otoczeniu międzynarodowym, wzrost aktywności w proeksportowej części gospodarki w I kwartale uległ spowolnieniu. Chodzi tu przede wszystkim o przemysł farmaceutyczny, urządzenia elektryczne oraz przemysł samochodowy. Największy udział w eksporcie ogółem w I kwartale 2022 r. miały (według Standardowej Międzynarodowej Klasyfikacji Handlu, SITC) maszyny i sprzęt transportowy (ok. 30% całkowitego eksportu towarów), następnie chemikalia i produkty pokrewne (nieco mniej niż 30%), towary przemysłowe sklasyfikowane głównie według materiału (ok. jedna piąta), różne artykuły przemysłowe (niecała jedna dziesiąta) oraz paliwa mineralne, smary i materiały pokrewne (ok. 7%). Do największych eksporterów należą: Krka i Lek z branży farmaceutycznej, Gorenje i BSH produkujące sprzęt AGD, Revoz i Adria Mobil z sektora samochodowego oraz SIJ Acroni i Impol z sektora metalurgicznego.

Według danych Obserwatorium of Economic Complexity, w 2020 r. jedynie 2,83% słoweńskiego eksportu o wartości 1,06 mld USD oraz 1,2% importu o wartości 487 mln EUR pochodziło z handlu z Rosją. Handel z Ukrainą miał marginalne znaczenie (0,66% eksportu i 0,12% importu). Wojna w Ukrainie ma więc ograniczony wpływ

bezpośredni na handel zagraniczny Słowenii. Prognozy UMAR obarczone są ryzykiem związanym z wybuchem wojny w Ukrainie, wysokimi cenami energii, utrzymywaniem się zakłóceń w łańcuchu dostaw oraz działaniami związanymi z sytuacją epidemiologiczną w Chinach. Należy w związku z tym przyjąć, że w krótkim okresie przedłużające się działania zbrojne będą miały negatywny wpływ na rozwój gospodarczy partnerów handlowych Słowenii.

Rynek wewnętrzny. Według UMAR w pierwszych dwóch miesiącach 2022 r. utrzymywał się wzrost aktywności w sektorach bardziej uzależnionych od popytu krajowego. W budownictwie wzrosła wartość zakończonych prac, pomimo silnej inflacji i znaczącego wzrostu kosztów materiałów budowlanych i energii. Obroty w handlu wewnętrznym nadal rosły, a zniesienie istotnej części ograniczeń związanych z pandemią COVID-19 przyczyniło się do wzrostu obrotów w handlu detalicznym produktami nieżywnościowymi. Po dwóch miesiącach spadku obroty usługami rynkowymi również wzrosły – jeszcze w lutym. W porównaniu z tym samym okresem przed epidemią jedynie biura podróży odnotowały znacząco niższe obroty. Nadal w tyle pozostaje także handel usługami osobistymi, kulturalnymi i rekreacyjnymi.

Wartość wskaźnika nastrojów gospodarczych, po gwałtownym spadku w marcu, nieznacznie wzrosła w kwietniu i była również wyższa w porównaniu z rokiem poprzednim. Optymizm co do perspektyw gospodarczych był silniejszy w większości sektorów, z wyjątkiem przetwórstwa przemysłowego i wśród konsumentów, gdzie głównymi czynnikami były rosnące ceny i niepewność dotycząca dalszych podwyżek cen. Zaskakująco jednak zakłócenia w łańcuchach dostaw oraz eskalacja wojny w Ukrainie nie wywarły jeszcze zauważalnego wpływu na nastroje w zorientowanej na eksport części gospodarki.

Na rynku pracy w Słowenii bezrobocie nadal spada, a wzrost liczby pracujących z roku na rok utrzymuje się na wysokim poziomie. Liczba bezrobotnych w kwietniu była o ponad jedną czwartą niższa niż w analogicznym okresie ubiegłego roku i najniższa w historii. Niedobory siły roboczej pokrywane są przede wszystkim poprzez migrację czasową z państw byłej Jugosławii. Zatrudnienie cudzoziemców jest szczególnie istotne w budownictwie, transporcie i gospodarce magazynowej oraz usługach administracyjnych i pomocniczych. W warunkach dużego popytu na pracę spada również liczba osób długotrwale bezrobotnych.

Ceny konsumpcyjne wzrosły w kwietniu do 6,9% w ujęciu rocznym. Do wysokiego wzrostu przyczyniły się przede wszystkim wysokie ceny energii, zwłaszcza produktów naftowych. W obliczu rosnących cen nakładów i międzynarodowej niepewności, ceny żywności i dóbr trwałego użytku nadal rosły w szybkim tempie. Również ceny usług stopniowo wzrastają. Coraz wyższe ceny energii i innych towarów, wraz z pogłębiającymi się problemami w łańcuchach dostaw, wpływają na ceny produktów przemysłowych, które w marcu wzrosły aż o 17,9% rok do roku.

Sektor publiczny. W I kwartale 2022 r. deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych był niższy niż w analogicznym okresie roku ubiegłego. Prognozy słoweńskiego Programu Stabilności skazują, że deficyt ulegnie zmniejszeniu w porównaniu z rokiem ubiegłym. W I kwartale deficyt skonsolidowanych rachunków budżetowych wyniósł 317,6 mln EUR i był prawie o 1 mld EUR niższy niż w analogicznym okresie ubiegłego roku, odzwierciedlając wysoki wzrost dochodów przy niższych wydatkach. Wzrost dochodów był wynikiem dalszego wzrostu aktywności gospodarczej oraz korzystnej sytuacji na rynku pracy, przy czym znacząco wzrosły również wpływy z budżetu UE. Spadek wydatków w I kwartale wynikał głównie z faktu, że płatności związane z działaniami łagodzącymi skutki epidemii znacznie spadły rok do roku (o ponad 600 mln EUR). Zgodnie z projekcjami Programu Stabilności 2022 deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych ma spaść w tym roku do 4,1% PKB (5,2% PKB w roku ubiegłym). Prognozowany deficyt w latach 2022 i 2023 będzie wyższy niż w latach 2020 i 2021, głównie ze względu na niektóre działania strukturalne (obniżki podatków i ustawowe zwiększenie wydatków na różne cele) oraz wysoki planowany poziom inwestycji.

Wnioski. Nowy rząd Słowenii pod przywództwem Roberta Goloba będzie musiał pogodzić dwa odmienne trendy w polityce gospodarczej. Z jednej strony zapowiadana obniżka podatku VAT umocni sektor prywatny i ułatwi funkcjonowanie przedsiębiorców w Słowenii. Dobra sytuacja fiskalna w kraju umożliwia takie odciążenie podatkowe. Z drugiej strony rosnące ceny energii, postępująca inflacja oraz utrzymująca się na wysokim poziomie

niepewność międzynarodowa zmuszają rząd w Lublanie do przygotowania pakietu środków o charakterze interwencjonistycznym, szczególnie w odniesieniu do rynku energii oraz rynku żywnościowego. Robert Golob z pewnością będzie starał się wykorzystać doświadczenie zawodowe oraz oprzeć swoją politykę gospodarczą na zielonej transformacji promowanej przez Komisję Europejską. Wojna w Ukrainie paradoksalnie zmusiła Unię Europejską do szybszego poszukiwania i wprowadzania w życie „zielonych” rozwiązań w polityce gospodarczej. Wyzwaniem pozostaje odpowiednie wykorzystanie dostępnych funduszy, które umożliwić mają transformację gospodarczą Słowenii bez wyprowadzania kapitału za granicę, np. poprzez zakup technologii i nowych rozwiązań gospodarczych. Gospodarka słoweńska dotychczas radziła sobie z tym wyzwaniem dobrze, o czym świadczy struktura towarowa eksportu oraz wysokość obrotów handlowych z zagranicą.